

BAROKNI ELEMENTI U MEKINIĆEVIM PJESMARICAMA (1609. i 1611.)

Jembrih, Alojz

Source / Izvornik: **Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin, 1991, 165 - 176**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:226863>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for
Croatian Studies](#)

ALOJZ JEMBRIH
Filozofska fakulteta
Univerze v Ljubljani

BAROKNI ELEMENTI U MEKINIČEVIM PJESMARICAMA
(1609. i 1611.)

*Barocke stilmittel in Mekinić' geistliche lieder
(1609. und 1611.)*

Im Aufsatz handelt es sich um die älteste gedruckte geistliche Kirchenliedern — *Duševne pesne* — in kroatischen Sprache überhaupt, die bis heute vorhanden sind, und in Deutsch-Kreutz, Sveti Križ /West-Ungarn, heute Burgenland, Österreich/ im Jahre 1609 und 1611 gedruckt wurden. Autor beider Liederbücher ist *Grgur Mekinić* (Gregorius Pythiraeus, 1534?–1617), der bis 1969/70 als kroatischer protestantischer Schriftsteller bei Burgenländischen Kroaten unbekannt war (S. S m o l i k , Š k a f a r). Bis heute ist nur ein Exemplar von beiden Liederbücher vorhanden. Die Bibliothek des Priesterseminars in Ljubljana (Slowenien) besitzt dieses Exemplar. Im Jahre 1990 wurden beiden Mekinić' *Duševne pesne* als Faximilausgabe herausgegeben (Zagreb). Hier wird über Mekinić' barocke stilmittel in *Duševne pesne* besprochen.

Mekinićeve pjesmarice u kontekstu književnog baroka uopće još nisu proučene.¹ Ne ističemo to kao namjerni propust kroatistike, već kao konstataciju kojom želimo pozvati književno-povijesne eksperte ne bi li taj nedostatak u dogledno vrijeme otklonili. Budući da je *Grgur Mekinić* (1534?–1617.) u povijest hrvatske i gradišćanskohrvatske književnosti ušao tek 1969/70. (Š k a f a r , S m o l i k), razumljivo je što i nakon dvadeset godina nije u proučavanjima našao svoje odgovarajuće mjesto koje mu pripada (J e m b r i h 1984.) jer jedini primjerak nalazi se u Ljubljani (S m o l i k 1969.). Međutim, danas kada imamo pretisak tih rijetkih Mekinićevih knjiga² (J e m b r i h 1990), ponadati se je da će one naći mjesto u književnopovijesnim, muzikološkim, povijesnojezičnim i teološkim istraživanjima. Uostalom, muzikolog Ennio S t i p ĉ e v i ć , s obzirom na pretisak Mekinićevih *Duševnih pesan*i popratne studije zapisuje: »/.../ Jembrihova ekspertiza Mekinićevih pjesmarica toliko je temeljita i sveobuhvatna da iznosi na svjetlo dana, među ostalim, i čitav niz relevantnih muzikoloških podataka. Treba se nadati da će *Duševne pesne*, kao i Jembrihova opsežna popratna studija, uspjeti inicirati neka ozbiljnija istraživanja glazbenog repertoara iz domaćih pjesmarica. Osim toga, *Duševne pes-*

D V S E V N E
P E S Z N E P S A L M I
T E R H V A L E V Z D A N I A D I A C H

KE, O D B O G A B O I E C H I H V C H E N I H M V S I

Vnimskom i nekoliko Vugerz-
kom Iaziku szpraune, a szada
paž VHeruatezki Iazik
preobernvte po. 1

*Gerguru Pythiræusu alit Heruatez
ki Mekinichiu Pri S. Krisi
kol Soprona Pleba.*

J. A. T nusu. Decani.

STAMPANE PRI Sz. KRISI PO
Imre Farkasu u letu Christusseuom.

1 6 0 9.

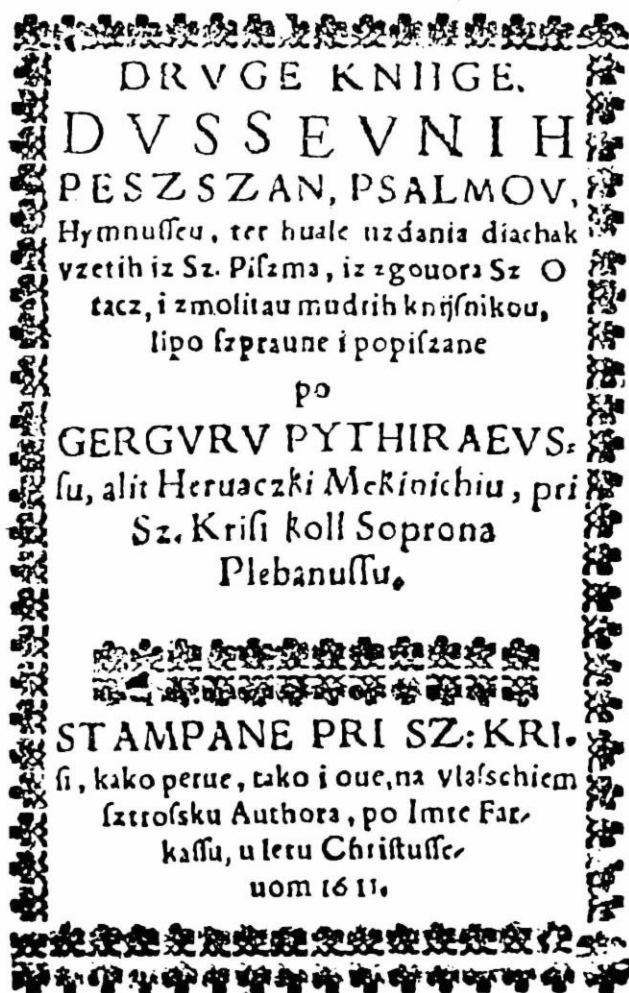
ne mogle bi barem jednim dijelom postati pristupačne i široj publici. Mekinićeve 'pesne, psalmi i himnuši' mogle bi uz malo truda postati živom glazbom, tj. prisutne i na koncertnim podijima« (Stipčević, 1990).

Kao što je svojedobno istaknuo Zoran Kravar da karakterizirati djela neke nacionalne ili regionalne književne tradicije kao baroka ne znači samo znanstveno ih opisati nego ih istodobno i klasificirati, uvesti ih u red istoimenih, pa možda i srodnih ostvarenja drugih književnosti (Kravar 1982., 46). U tome smislu zadržat ćemo se kod spomenutih Mekinićevih Pjesmarica. Po svojoj vremenskoj pojavnosti te pjesmarice stoje na početku baroka i srodne su ostvarenjima u njemačkoj književnosti. Uostalom, Mekinić u naslovu prve zbirke (1609.) i navodi da je veći dio pjesma onih koje su složene, kako on kaže, »od Bogaboječih mužih v niškom /.../ a sada pak v hervacki jazik preobernute« po njemu Mekiniću, tj. on ih je s njemačkog preveo na hrvatski jezik.³

Priklonimo li se tvrdnji da u Evropi 17. st. pojedine književnosti posjeduju vrsne sastave različite po broju /.../ i da je u tom smislu protestantska Njemačka dala najveći obol (Kravar), onda upravo taj njemački obol susrećemo u Mekinićevim pjesmaricama. Osim toga, u geografskom⁴ i vremenskom kontekstu te pjesmarice po jeziku (Jembrih, 1990.) pripadaju jugoistočnoj Evropi u kojoj je dominirao srednjovjekovni žanr, vezan najčešće uz liturgiju: propovijed, crkvenu pjesmu, verzificiranu molitvu.

Složimo li se s tezom Zorana Kravara da se barok počeo javljati i u tekstovima koji s našim današnjim shvaćanjem umjetnosti imaju malo veze, a i u svoje su vrijeme pripadali nižim slojevima književne komunikacije, onda se pod tim »nižim«, a ja bih rekao i višim slojevima u tadašnjoj zapadnoj Ugarskoj (1609.) danas Gradišću (Austrija i zap. Mađarska) imaju smatrati Hrvati u dijaspori »kol Šoprona«, među kojima je kao »plebanuš« živio i djelovao Grgur Mekinić.⁵ Uostalom u posveti Nikoli Zrinskom u drugoj knjizi (1611.) Mekinić izričito i kaže da pjesmarice izdaje na svjetlo dana »Hervatom i Slovincem ka hasnom i prudnom užanju«.⁶

Na temelju toga zaista možemo zaključiti da je Mekinić želio Hrvatima u dijaspori dati u ruke utilitarnu knjigu, a tu utilitarnost možemo nazrijeti u razlozima koje navodi. Prvo, Mekinić je vidio da u crkvi, s obzirom na crkvenu pjesmu, vlada nered u odnosu na upotrebu pjesama, jer u 16. st. objavljeno je nekoliko zbirki crkvenih pjesama (Johann Leisentrit 1567., Vehe, V. Bapst 1545.) u kojima su se miješale i katoličke i protestantske crkvene pjesme. Stoga je i Mekinić naveo: »Po kih dob sam vidil, dragi štalče, nikih do sih dob i Crikvi užanih pesan nered i manikamenat« (Mekinić).⁷ Da bi istaknuo religiozno-obredni razlog za objavljivanje svojih Duševnih pesan, Mekinić kaže da »Bog /.../ svoju svetu rič iz milosti preobilno po vsem okruglom svitu glasi, ne samo u prodikah, nego jošče u lipo spravljanih pesnah, u kom su vnogi narodi obilni i kruto bogati, a pri nas Hrvati je tih veliki manikamenat (nedostatak, A. J.), vzrok toga stanovito ni drugi nego neprocinenje pruda ali hasni pesan, po kih serca človičanska k veselju i k radosti probujena Boga diče i slave« (Mekinić).⁸ Upravo ta dva razloga učvršćuju nas u konstataciji da Mekinićeve pjesmarice, kao što već rekoah, svrstamo među »utilitarnu književnost« 17. stoljeća, koja je i kasnije u 18. stoljeću bila osnovni duhovni proizvod u značajnim dijelovima srednje i istočne Evrope. U tim je stranama ta književnost uza se vezivala i pisce obdarene izrazitim govorničkim, propovjedničkim ili lirskim stilom (Kravar), a takav je izraziti predstavnik gradišćanskih Hrvata bio i Grgur Mekinić.

No kako, prema Kravaru, utilitarna književnost nakon 1600., »u vezi s njezinom baroknom pozlatom«,⁹ nije imala značajnijeg udjela u stvaranju baroka kao stila, barok se u njoj nije začeo i razvio, nego se u nju, već razvijen i ustrojen, spustio (K r a v a r), onda je zaista poželjno pogledati takav stil u Mekinićevim pjesmaricama. Opća karakteristika »utilitarnih tekstova« vidljiva je u kićenim figurama, klišejima koji se javljaju nakon 1600. u svim evropskim sredinama, pa prema tome i kod Mekinića. U njegovim pjesmaricama nalazimo verzificirane, poetizirane dije-love Evandjelja, što ukazuje na tradiciju pjesničke obrade evanđelistara, koja je u 16. i 17. stoljeću »kao izdanak srednjovjekovne prakse likovno-umjetničkoga, glaz-benoga i retoričko-poetskoga estetiziranja vjerskih tekstova, cvjetala u krilu evan-geličke crkve i njezina bogoslužja« (K r a v a r 1989., 45). Sve to ide u prilog našem vrednovanju stila koji se očituje u Mekinićevu prijevodu s njemačkoga na hrvatski jezik. I nije čudno što za taj stil možemo reći da ga karakterizira: biblijska metafo-rika, uzvišen biblijski stil, himnički ton, invokacije Boga, nizanje parataktičkih re-čenica (F a l i š e v a c, 1990.).

* * *

S obzirom na barokni opis i kod Mekinića nalazimo karakteristične odlike: in-troduktivni opis (početak), ekskurzivni opis (u sredini), konkluzivni opis (na kra-ju). Što se prvog introduktivnog opisa tiče, za nj su važni: priloška oznaka vreme-na i mjesta, tempus, lokativ. Tu bismo mogli navesti pjesmu »Od večnoga žitka, *ad notam*: Dičim ja Boga moga etc.« / M e k i n i ć /, II, 104.a.

Serce mi se veseli, v protulitnjem vrimeni:
v kom Bog lipo ponovi, vsa ka večnoj di-
ki nebo ino zemlju, hoće Bog stvoriti
novu, i vsaka stvar ima, postat čista i svitla.

Ponovljeno bu sunce, misec i vse
zvezde: bistro hote svititi, s koga se te ču-
diti. Firmamenat okraši, Bog ino lipo prosviti,
a to on učini, svojoj dicit k radosti.

Ponovit hoće vsaka, i včinit tako preli-
pa: da veselje podvignu, i radost vekiveč-
nu, pri vsih vernih tada, kad i zemlja ponovlje-
na, lipo ukrašena, bu draža od zlata.¹⁰

Ekskurzivni opis nalazimo u istoj pjesmi (Mekinić, II, 105.a)

Tada nas Kristuš vpelja, ki se
ufamo v njega s veseljem
k svomu ocu, kut svu dragu
zaručnu će nas lipo okrasiti,
zlatom s biserom obdat,
večni žitak dati.

Opravi zaručnu on, svu vlašću pratežju,

zlata i svile tkanu, na nju on verže halju,
zlat persten njoj natakne
koji nje v dilj zaklad bude,
ar ta sram nje prikriju,
da već spoznan ne bu.

Taj ekskurzivni opis karakterističan je po tome što u njem glavno mjesto mogu imati agens, patiens i predikat, tada je opis dinamiziran. Kod takva opisa pjesnik ima mogućnost za nove i raznolike sadržaje. Obično ono što ne nalazimo i introduktivnom opisu, nalazimo u ekskurzivnom, a to je fizički izgled muških i ženskih likova. Ovdje smo vidjeli kako Mekinić opisuje zaručnicu u punom sjaju vanjskog izgleda! U navedenom primjeru imamo lik barokne narativnosti s konvencionalnim komponentama, stoga je taj opis vrlo kliširan.

Čitajući strofe pjesama u Mekinićevim pjesmaricama, naći ćemo opise s pejzažističkim motivima, to su učestali opisi u hrvatskom baroknom pjesništvu. Naći ćemo metaforičke i antitetičke opise koji govore o tradicionalnoj alegoričkoj temi lađe na otvorenoj olujnoj pučini, naprimjer sjetimo se opisa Dživa B u n i ć a , Život slikovan... K a v a n j i n a , Povijest vendelska XXII., 45, K a n i ž l i ć a , Sveta Rožalija 2153–6. Svi ovi pjesnici temu lađe naslijedili su iz biblijskog teksta Evanđelja, no ona je razrađena već u antičkoj književnosti (Alkej, Horacije). Neki misle da je upravo iz antike ušla i u ranokršćansku ikonografiju. S alegoričkog motrišta tema lađe povezana je sa razumijevanjem ljudske sudbine koja se temelji na normama kršćanskog života i vjere. Tu su temu lađe u književnosti i likovnoj umjetnosti srednjega vijeka prihvatili i renesansni pisci. U hrvatskoj renesansnoj književnosti nalazimo je kod Mavra V e t r a n o v i ć a u pjesmi *Moja plavca*. Ljudska sudbina koja ovisi o božjoj pomoći prikazivana je lađom na olujnom moru, jedan je od najčešće očitovanih toposa u evropskoj književnosti, pa je nadživio ne samo barok nego i kasnije stilske epohe. Sjetimo se Preradovićeve pjesme *Moja lađa*. Kod Mekinića taj opis Lađe na olujnom moru ovako izgleda:

Šumi grozno more ljuto
pikri ovu plav zmožno
stara kača ljuti se zda
na zaručnu Kristuša
ti vraždeni, moć tvu skaži,
po hinbi i progoni,
zdvigni vojsku, meč i kugu
Bog zna zderžat svu crikvu.

...

Ta plavca, vazdar ima
obstat nerazorena /.../
Ni zdaleka ta danica
ka ovu noć vred skonča
brod blizu je, ki nam znan je
kamo ta plav šetuje
pomoz Bože iz nevolje
da mi brod dosežemo

k tomu vazda tvoja crikva
želi priti iz serca.¹¹

Još jedan je momenat važan u baroknom opisu, a koji nalazimo i u Mekinićevim pjesmaricama. To je opis proljeća. Tu je vidljiv kult proljetne obnove života, koji ima svoju provenijenciju u srednjovjekovnim pučkim običajima; takav opis već smo naveli naprijed, a u Mekinićevoj pjesmarici nalazi se na 104a str. (1611.). Navest ćemo još nekoliko primjera iz Mekinićevih pjesmarica s baroknim opisom pejzaža s kronografskim nabojem kojima prilažemo slične opise hrvatskih pjesnika.

Stante gori draga dica,
ar se bud zorna danica,
svojom svitlostjom prikaza
i rasviti okruglo svita.

Dobro si prišla draga zvezda
ka nam kažeš na Kristuša
na nas vsih otkupitelja
zato si ti dike vridna.¹²

Danica jur škoje zrakom odivaše
ter črljeno polje suncu puščivaše,
sunce podivaše jur svitlu glavu van,
jur svuda sivaše, jure bi bili dan.¹⁵

Zmožni dragi gospod(i)ne
milostivni moj Bože,
pokih dob tebi daju
vse ptice čast i poju
navlastito u zoru
veseleć se raduju
hvalu ti daju s jazici
da ti njih zmožno proskerbi!¹⁶

Krašiš ti cvetje u polji
i vsaka stabla u gori
nijedna stvar gladom ne mre
vse zderžaš ti da ne zgine.

Kad ptice pod nebom poju,
kobilice v travi skaču,
svu piću one nahode
proskerbljene s tve milošće!¹⁷

Biješe Danica objavila
jur svanutjr dana bijela
i istekla zora mila
s vijencem rusa oko čela¹³

Prskaje jur zora, nebo se rumeni,
noćni se mrak dijeli, zdraka je vrh sela,
skoro je dan bijeli danica izvela.¹⁴

Svitla zora jur ishodi
žarko sunce dohodi
dati radost, veselje
vsem stvorenju življenje,
za milošću tak veliku
dajte oh Višnjemu diku!

Jur ptice povsud pjevaju
cvitja lipo cvitaju
još i zdenci tekući
polja, loze bliščući
Bogu hvalu nazveštju
dično skupa raduju.¹⁹

Znam ja cvetak prelip kruto
ki mi ugodan nezmerno
ljubim ga u mojem serci
cvetak dragi, zmed vsega
cvetja najlipši.¹⁸

I na kraju pogledajmo kako izgleda Mekinićev prijevod u odnosu na original kojemu se nije iznevjerio, tj. ostao mu je izvorno bliz, a to je za prijevod dobitak u izražajno-stilističkom smislu. Stoga možemo za Mekinića reći da je izvrstan pjesnik prevodilac na samom početku 17. stoljeća koji je izražajnostilistički pokazao i poetskoizražajnu vrijednost jezika kakvim i danas govore gradišćanski Hrvati. Mekinića s pravom možemo smatrati ocem književne riječi među Hrvatima u dijaspori zapadne Ugarske, današnjega Gradišća. Ta će vrijednost još više doći do izražaja tada kada se Mekinićeve pjesmarice prouče iz više vidika koje smo na početku naveli. Spomenimo i to da smo na predstavljanju Mekinićevih *Duševnih pesan* u Koljnofu u Mađarskoj 21. prosinca 1990, imali zadovoljstvo čuti po prvi put nakon 1609. i 1611. notnu izvedbu Mekinićevih pjesama što su ih rekonstruirali duo Mira Valenta i Igor Pomykalo. Ovo je prvi plod koji je uslijedio nakon objavljivanja rep-rinta Mekinićevih pjesmarica. Vivat sequens!

Gott der Vater wohn uns
bei, und laß uns nicht
verderben; mach uns aller Sün-
den frei, und hilf uns selig ster-
5 ben. Für dem Teufel uns be-
wahr, halt uns bei festen Glau-
ben, und auf dich laß uns bauen,
aus Herzens Grund vertrauen.
Dir uns lassen ganz und gar
10 mit allen rechten Christen ent-
fliehn des Teufels Listen, mit
Waffen Gottes uns rüsten.
Amen, Amen, das sei wahr
so singen wir Hallelujah!

Jesus Christus wohn uns
15 bei, und las uns nicht verder-
ben etc.

Der heiliger Geist uns woh-
ne bei, und laß uns nicht ver-
derben etc.²⁰

Ad Notam
Gott vatter won uns bey

Bog Otac pri nas
budi, i nedaj nam
poginuti, od gri-
hov nas oslobodi, daj
5 nam spassitelno um-
riti: od djavla nas ti
brani, zderži nas u pra-
voj veri, da se na te za-
nesemo, iz serca va-
10 te ufamo, tebi se sa-
mo podajemo, za vs-
im keršćanstvom za-
jedno, vražoj hinbi da
ujdemo, z oružjem Bo-
15 žjim ščitimo, Amen
Amen bud istino.
Hvalimu Bogu pojemo.
Jezuš Kristuš pri nas
budi,
20 Sveti Duh pri nas bu:

Singen wir aus herzens-
Grund, loben Gott mit
unserem Mund, wie er sein Güt
an uns beweißt; so hat er uns
5 auch gespeißt: wie er Thier und
Vög'l ernährt, so hat er uns auch
beschert, welchs wir jetzund
hab-n verzehrt.
Lob'n wir als seine
10 Knecht, das sind wir ihm schul-
dig von recht, erkenn'n, wie er
uns hat geliebt, dem Menschen
aus Genade gibt, daß er von
Bein, Fleisch und von Haut ar-
15 tig ist zusammen gebaut, daß er
des Tages Licht anschaut.

Alsbald der Mensch sein
Leben hat, seine Küche vor ihm
steht; in dem Leib der Mutter
20 sein ist es zugericht fein, obs
gleich ist ein kleines Kind, Man-
gel doch an nirgends findt, bis
es auf die Welt herkommt.

Gott hat die Erd schön zu
25 gericht. Läß'ts an Nahrung
mangeln nicht, Berg und Thal
die macht er naß, daß dem Vieh
auch wächst sein Gras. Aus der
Erden Wein und Brod schaffet
30 Gott, und gibts uns satt, daß
der Mensch sein Leben hat.

Das Wasser, das muß ge-
ben Fisch, die läßt Gott tragen
zu Tisch, Eier von Vögeln einge-
35 legt, werden Junge draus ge-
heckt, müß'n der Menschen Spei-
se sein, Hirsche, Schafe, Rinder
und Schweine schaffet Gott und
gibts allein.

40 Wir dancken sehr und bit-
ten ihn, daß er uns geb des Gei-
stes Sinn, daß wir solches recht
verstehen, stets nach sein'n Ge-
boten gehn, seinen Namen ma-
45 chen groß in Christo ohn Un-

Ad notam
Singen wir aus herzen grund

Iz serca mi sada
pojmo, Bogu z ust-
mi hvalimo, ki nas
z milosti pohodi,
5 i nas obilno nasiti:
kako zverje on hrani,
tako i nas proskerbi,
ko smo mi sada prijeli.
Kako sluge ga diči-
10 mo, ar mu mi tim dužni
jesmo, da nas ljubi
spoznavamo, človi-
ka da je milostivno:
ki s kosti mesa i kože
15 lipo skupa spravlje-
n je, da dneva svitlosti
glieda.

Kako berzo človik
ožive, kuhinje su jur
20 gotove, v utrobi njega
matere, lipo su one
pripravne: i ako jest
malo dite, mankanja ni-
ma v ničemre, doklie
25 na ovi svit dojde.

Bog zemlju tako
pripravi, da manjkanja
nebu vhrani, vlaži brige
drage, da v njih
30 blagu trava raste: kruh
vino vse se zemlie
daje, Bog na uživanje,
da ta človik svimi žive.

Voda mora dati ribe,
35 koje se stave na sto-
le, jajca od ptičic
znesena, v gnjazdih od
njih zležena, človičja
jesu jistvina, jelene i
40 divje prasce, stvara
Bog i nje sam daje.

terlaß, so sing'n wir recht das
Gratias.²¹

Hvaleć ga kruto
prosimo, da nam da
po Duhu mudro, spoz-
45 nati vsa v serci pra-
vo, da mu po volji žive-
mo: njega jime zviša-
vamo, v Kristušu ne-
prestano, hvaliti
50 vazdar pojemo.²²

ZUSAMMENFASSUNG

Soweit uns Mekinić geistliche Lieder — Duševne pesne — bis heute erhalten geblieben sind, weisen sie in literarischer und sprachlicher Hinsicht die stilistischen Merkmale der kroatischen religiösen Poesie auf. Die Literatursprache stützt sich dabei auf den Fundus der älteren kroatischen Literatur, die von mehreren Dialekten des 16. und 17. Jahrhunderts geprägt war.

Auf Grund eines (hier) auszugsweisen Vergleiches zwischen dem deutschen Original und seiner Übersetzung kann so viel gesagt werden, dass der Autor (Mekinić) durch seine Individualität im Ausdruck, beziehungsweise durch seine Stil und seine schöpferische Interpretation des Originals überrascht. Das besonders Interessante an seiner Übersetzung ist die stilistische Übereinstimmung mit dem Original, sodass seine Übersetzung im Rahmen jener Zeit verblieb, in der er lebte und wirkte, im Barock.

Wenn wir uns den Titel der ersten Liederemmlung ins Gedächtnis rufen: Geistliche Lieder. Psalmen und Lobgesänge, von gottesfürchtigen gelehrten Männer in deutscher und einige in ungarischer Sprache verfasst, und jetzt in die kroatische Sprache übertragen (übersetzt) durch Gregorius Pythiraeus oder kroatisch Mekinich /Mekinić/ /.../, dann wird uns völlig klar, dass es sich hier um aus dem Deutschen, beziehungsweise in einigen Fällen aus dem Ungarischen übersetzte Lieder handelt. Autor des Aufsatzes hat es Mekinić' deutsche Übersetzungsvorlagen im Jahre 1986 entdeckt, dadurch wird es jetzt klar was fürein Stilmittel im Duševne pesne vorherrscht, das sind barocke Stilmittel. Im Aufsatz wird es gerade darüber näheres gesprochen.

BILJEŠKE

¹ Usp. W. Barner, *Der literarische Barockbegriff*, Darmstadt 1975; F. Strich, *Deutsche Barocklyrik*, Berlin 1929; A. Angyal, *Barock in Ungarn*, Budapest 1947; isti, *Die slavische Barockwelt*, Leipzig 1961; Zv. Bartolić, *Književno djelo Jurja Habelića, Sjeverno-hrvatske teme*, knj. III. Čakovec 1985; Z. Kravar, *Barokni opis*, Zagreb 1980.

² Za pretisak Mekinićeve pjesmarice priredio i pogovornu studiju napisao Alojz Jembrih. Izdavači su: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, Hrvatsko kulturno društvo u Gradišću, Željezo/Eisenstadt i Kršćanska sadašnjost, Zagreb 1990.

³ Usp. pogovornu studiju pretiska A. Jembriha, str. 48. – 71.

⁴ Usp. bilj. 5.

⁵ Mekinić je, kako se iz dosadašnjih podataka saznaje, živio i djelovao na području na kojem je bilo doseljenika iz različitih hrvatskih krajeva. Prema Mati Ujeviću u okolici Šoprona doselili su se Hrvati iz Like između 1522. i 1527., te iz zapadne Slavonije između 1537. i 1545. Prema tome jasna je i razumljiva terenska jezična interferencija koju je Mekinić, radeći dvadeset godina među Hrvatima zap. Ugarske, dobro poznavao i uzeo u obzir kod prijevoda crkvenih pjesama. Zato ćemo u jeziku pjesmarica naći elemente pomiješane s čakavsko-kajkavskim, tj. onim koje su donijeli Hrvati iz zapadne Slavonije, koji su tada bili kajkavci, i onim iz Like, ti su bili čakavci. Usp. Mate Ujević, *Gradišćanski Hrvati*, Zagreb 1934., 8. – 11; Stjepan Pavičić, *Podrijetlo hrvatskih i srpskih naselja i govora u Slavoniji*, Djela JAZU, knj. 47., Zagreb 1953., 207. – 209.

⁶ V. pretisak Mekinićevih pjesmarica, pogovorna studija, 117.

⁷ Isto, 112.

⁸ Isto, 113

⁹ Zvonimir Kravar, *Barok kao potonulo dobro*, *Croatica*, br. 26. – 27. – 28., Zagreb 1987., 169. – 185.

¹⁰ Grgur Mekinić, *Druge knjige duševnih pesan...*, 1611., 104a, pretisak.

¹¹ Isto, 79b – 80a.

¹² Grgur Mekinić, *Duševne pesne...*, 1609. 85b.

¹³ Ivan Mažuranić, *Osman*, VII., 29., cit. prema Kravar, *Barokni opis...*, 69.

¹⁴ Mavro Vetranović, *Posvetilište Abramovo*, 488. – 490., cit. prema Kravar, *Barokni opis...*, 179

¹⁵ Marko Marulić, *Judita*, IV., 37 – 40., cit. prema Kravar, *Barokni opis...* 180.

¹⁶ Grgur Mekinić, *Duševne pesne...* 1609., 86a.

¹⁷ Stihovi su to Frana Krsta Frankopana, cit. prema Kravar, *Barokni opis...*, 188.

¹⁸ Mekinić, *Duševne pesne...* 1609., 90a.

¹⁹ Mekinić, *Duševne pesne...* 1611., 45b.

²⁰ W. Fischer u *Kirchenlieder-Lexikon I*, Hildesheim 1967., 218 spominje da se ta pjesma pjevala po g g a h c c h.

²¹ Kod Fischera se spominje da je melodija te pjesme u troktu g b a g (a b) c a, Fischer, nav. dj., 258.

²² Mekinić, *Duševne pesne...* 1609., 92b. – 93a.

LITERATURA

- Marijan S m o l i k , Grgur Mekinić in njegovi pesmarici 1609 in 1611, Časopis za zgodovino in narodopisje, nova vrsta 5, Maribor 1969, 246–272.
- Ivan Š k a f a r , Grgur Mekinić Pythiraeus, hrvatski protestantski pisatelj in začetnik slovsstva pri gradišćanskih Hrvatih, Časopis za zgodovino in narodopisje..., Maribor 1969, 273–295.
- Grgur M e k i n i ć , Duševne pesne..., 1609. i 1611., pretisak, Zagreb 1990. V. bilj. 1.
- Zoran K r a v a r , Pojam »Barok« kao nadnacionalna književnopovijesna kategorija, Umjetnost riječi, br. 1.–2., Zagreb 1982., 45.–53.
- i s t i , Barok kao potonulo kulturno dobro, Obdobje baroka v slovenskom jeziku, književnosti in kulturi, knj. 9, Ljubljana 1989., 35.–47.
- Alojz J e m b r i h , Grgur Mekinić i njegove pjesmarice, pogovorna studija pretisku, Zagreb 1990., 5.–162.
- Dunja F a l i š e v a c , Posveta Mikuli Zrinskom, osvrt na pretisak Mekinićevih pjesmarica, Oko, br. 24. (nova serija), Zagreb 1990., 45.
- Ennio S t i p ĉ e v i ć , Hrvatski gospel, osvrt na pretisak Mekinićevih pjesmarica, Oko, br. 24. (nova serija), Zagreb 1990., 45.
- Marijan S m o l i k , Grgur Mekinić in njegovi pesmarici 1609 in 1611, Časopis za zgodovino in narodopisje, nova vrsta 5, Maribor 1969, 246–272.
- Ivan Š k a f a r , Grgur Mekinić Pythiraeus, hrvatski protestantski pisatelj in začetnik slovsstva pri gradišćanskih Hrvatih, Časopis za zgodovino in narodopisje..., Maribor 1969, 273–295.

Primljeno:
1991–03–4